******

Magasszintű, jóhangulatú klubest

A Fővárosi Örmény Klub február 17-én megtartott estje ismét igazolta várakozásainkat. A műsoron elsőként *Wass Albertre* emlékeztünk.
Érdekes, személyes véleményekkel is gazdagított előadást tartott az elhunyt íróról a Czegei Wass Alapítvány elnöke, Simó József úr, elénk tárva Wass Albert *Te és a világ* c. könyvét (melyből részleteket lapunk elején talál az Olvasó).
Részletek felolvasásával járult hozzá az előadás emelkedett hangulatához Várady Mária. Ezután Fancsali János előadását hallhattuk *Csiki Endréről*, az elfelejtett magyarörmény zeneszerzőről (ugyancsak olvasható a szöveg jelen számunkban).

******

Megjelent a Romániai Magyar Szó 1999. december 9. számában

Gondolatok a kettős kötődésről

A II. magyarörmény konferencia

Szamosújváron, az örmények alapította - az egykori Gerla (szláv szó: gázlót, átkelőhelyet jelent) birtokon felépült - városban rendezték meg november 20-21-én az Erdélyi Magyarörmények II. Konferenciáját.
A konferencia megrendezésében több civil szervezet működött közre, így a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, az ugyancsak Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása, a kolozsvári, szamosújvári, gyergyószentmiklósi magyarörmény képviseletek, az RMDSZ, a román kormány kisebbségügyi minisztériuma, az EKE stb. Az értekezletnek otthont a helyi római katolikus egyház, valamint a református egyház karitatív intézménye adott.

Jómagam a sepsiszentgyörgyi magyarörmények képviseletében voltam jelen két társammal együtt. A színvonalas előadások kitöltötték az első napot, a második nap a mise, a koszorúzás Szongott Kristóf emléktáblájánál és az örmény temetkezési hely (a székesegyház alatti kriptákban), valamint a Salamon templom és örmény polgári házak megtekintése volt soron. Valamennyi előadás a kettős kötődés jellegét hívatott igazolni, egyrészt az Erdélyben I. Apafi Mihálytól 1672-ben letelepedési engedélyt elnyerő örmények városépítő, polgárosodást felerősítő, művelődésben, hadviselésben szerepet betöltő jelenlétét, másrészt viszonylag rövid időn belül megtörtént elmagyarosodásukat, ami egyúttal az erdélyi magyar történelmi örökség részeseivé tette őket.
Az előadásokat hallgatva mindvégig, majd azután is nem hagyott nyugton a dilemma: ugyan mit is keresek én e csoportosulásban, mikor alig van "génjeimben" (mindössze 17 % a örmény jelleg (apai felmenőim között Lukácsok, Keresztesek; Urszujok női ágon), egyáltalán mi ez a hibrid fogalom: magyarörmény ? Ezt Varujan Vozganian sem értette, amikor a szamosújvári örménymagyarokat megkereste, feltevén a kérdést: magyar vagy örmény? A kettő együtt nem létezik! (Persze: számára nem. Ismert több megnyilatkozása, amely határozottan magyarellenes. Ő a többségbe beolvadás tudatos hirdetője).

De mert nem szoktam egyetlen lappangó kételyemet sem a könnyebb megoldás kedvéért elvetni, tovább töprengtem ennek a mozgalomnak a létjogosultságán. Ugyanis mi határoz meg egy etnikai közösséget? A közös nyelv mindenekelőtt, amely a közös kulturális örökség foglalata, hordozója. Márpedig sem rasszként (az örmény armenid típus, ill. anatóliai-armenid

tipus), mivel az erdélyi magyar tipológia (keveredéssel) legfennebb 10 %-nyit ismer ebből a Kis-Ázsiában kialakult típusból ("Orrod, mint a Libanon tornya, amely Damaszkusz felé néz" - Énekek éneke), sem nyelvileg nem található rokonság. Úgyszintén az örmény világi és valóságos szokások, építkezés, művelődés, öltözködés stb. viszonylag korán, a múlt században megkoptak, sőt jó néhány eltűnt, feloldódott a magyar környezetben. Elfeledték nyelvüket, csupán közös a Római Katolikus Egyházhoz kötődésük és jórészt magyar nyelvű erdélyi dokumentumaik maradtak meg. Az utolsó ismerője az Ó- és új-örmény nyelvnek P. Fogolyán Miklós gyergyószentmiklósi atya volt, de ő is Rómában tanulta meg egykori anyanyelvét. Korai halála az ottani magyarörmény közösség nagy vesztesége.
Az elhangzott előadások olyan jeles személyiségek nevét emlegették, mint a vértanúk, a '48-'49-es szabadságharc hős tábornokai - Kiss Ernő, Lázár Vilmos - vagy Czetz Jánost, a festő Hollósyt, a színművésznő Hollósyt (valamikor Korbulyok), a természetjáró Merzát, Czáránt stb. Valamennyien a magyarság nagyjai. "Magyarabbak a született magyarnál" - mondják. Akkor hát e tökéletes és önkéntes asszimiláció ismeretében ugyan mi bennünk az örmény? Ma már legfennebb génjeinkben rejtetten, latens tényezőként van meg. Nosztalgia? Kettős identitás? De hát ez nem igaz. Szerintem egészen másról van szó.

Egy - ma is létező - erős ellenségek (perzsák, törökök, oroszok, tatárok stb.) és természeti csapások (földrengések) szorításában éppúgy megmaradt, mint a hasonló történelmi sorscsapásoknak kitett magyarság. E rokonszenves és szorgalmas népnek mi adtunk otthont, és nem maradtak hálátlanok (mint mások). Várost, városokat építettek, fellendítették a kereskedelmet és az ipart, majd elfoglalták megérdemelt helyüket a magyar köztisztségviselők, a magyar nemesség körében. Becsületes és immár jómódú férfiak vettek nőül magyar, főleg székely lányokat kisnemesi családokból, de ennek fordítottja is történt (pl. a mi családunk esetében is). Hazánkat, nemzeti ügyünket soha nem árulták el, ha kellett, mártírhalált haltak érte. S amint napjaink bizonyítják, az anyaországba meghonosodott magyarörmények sem felejtették el erdélyi gyökereiket. Íme, ha a nyelvet, a szokásokat nem is örököltük vagy nem gyakoroljuk, de a hűség őseink iránt nem apadt el.
Talán ez a magyarörmény mozgalom lényege: túl a vérségi kapcsolatokon, túl az elválasztó különbségeken e két népben közös: önazonosságunkat megőrző hűség népünkhöz, ragaszkodás évezredes gyökereinkhez.

Puskás Attila

******

Tisztelt B. Kovács Júlia!

A sepsiszentgyörgyi képtár látogatása alkalmával, a Barabás Miklós kiállítás látogatásakor ismerkedtünk meg. Nevem Gyulai Margit, leánykori nevem Botha. Megígértem akkor, hogy írok a néhai dr. Mélik családról.
A mi családi házunk az övékétől 600-700 méterre volt egymástól. Így minden nap eljártunk a közösen lakott dr. Mélik - dr. Vajna egyemeletes ház előtt, ami akkor a környék dísze volt az utca sarkán. Amikor a városrendészet miatt lebontották azt a gyönyörű vastag falú házat, bizony sokan álltunk ottan a régi utcabéli lakók apraja-nagyja, könnyes szemmel néztük hogyan dönti le a romboló-gép. A Váradi József utca lakója voltam én. Gyerek ésszel mondogattuk a szüleinknek: "Bezzeg a Mélikék meg a Vajnáék milyen nagy házban laknak /mi heten laktunk szoba-konyhás lakásban/ biztosan urak és gazdagok". Szüleink azt válaszolták: "Ők valóban gazdagok, orvos családok, de jóhiszemű emberek." Ennek hallatára már másként néztünk rájuk, bátorkodtunk köszönni is, amit mindég a kalapját megemelve fogadott dr. Mélik úr. Tudtam róluk azt, hogy katolikus emberek. Minden vasárnap, ünnepnap eljártak a templomukba, az első sorban volt az ők tisztelettel fenntartott helyük.

Még ma is látom magam előtt azt a két alacsony termetű embert, ahogyan mindig karonfogva, elegánsan felöltözve mentek. Gyerek szemmel is láttam, milyen széparcú asszony volt még idősebb korában is dr. Mélik Istvánné.
Emlékszem arra is, hogy Amerikából kaptak csomagot valami rokonuktól, amiben kakaó, ruhanemű, cipő, meg tejpor volt. A szomszédoknak tudtára adták és a fölöslegből mindig eladtak. Mivel mi négyen voltunk testvérek, meg egy öreg nagymamánk is szüleinkkel lakott, így héttagú család voltunk. Ezért nekünk olcsóbban számították a tejport. Tehát édesapám szavai szerint jóhiszemű emberek voltak. Emlékszem Éva leányukra meg István fiúkra. Éva lányuk első házassága felbomlott. Szemtanúja voltam a második házasságra lépésénél, akkor jöttek ki a Házasságkötő Hivatalból. Álltam én is a tömegben a városunk központjában, hallottam az emberektől, hogy dr. Méliknek a lánya esküszik éppen, Amerikába megy egy idős milliomos emberhez. István fiúkról tudom, hogy körzeti orvos lett Sepsiszentgyörgy melletti Ilyefalván, de még a Ceausescu ideje alatt kiment a családjával Németországba.
A végtelen útjára a családból először dr. Mélik István, a szentgyörgyi kórház szülészeti osztályának főorvosa ment, jóval később követte őt a mindig széparcú felesége.
Amit leírtam önöknek, a dr. Mélik család iránti tiszteletből tettem, jó volt visszaemlékezni 30-35 évre és még annyit, hogy hétgyermekes anya vagyok, első gyermekem világra-jövetelekor a szülést dr. Mélik Pista vezette le, tudni illik őt akkor így szólította az akkori kórházi személyzet.

Tisztelettel *Gyulai Margit*
Sepsiszentgyörgy, 1999. január 27.

******

• Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.
• Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007
Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
Székhelye:1015. Budapest Donáti utca 7/a.
Postacíme: 1251 Budapest Pf., 70.
Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.
Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

******

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek
A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa
Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta
Szerkesztő: Dávid Csaba
Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János
Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401